

(Krajačička) 2+200,00 do 2+400,00; Šepkovšćice (Donja Lomnica) 3+600,00 do 3+800,00; Šepkovšćica (Gradići) 3+800,00 do 4+500,00 i Okretište Velika Gorica (jug) 7+100,00 do 7+150,00.

Glavnina je lokaliteta iz rimskog razdoblja, na mjestima s prapovijesnim supstratom te kontinuitetom u srednji vijek. Po tipu (vrsti) to su uglavnom dijelovi naselja, lokalne ceste i manje nekropole. Taj je rezultat bio i očekivan zbog nekoliko činjenica – blizina i utjecaj Andautonije, u zoni je rimske mreže lokalnih cestovih prometnica i u generalnom smjeru magistralne rimske ceste koja povezuje Panoniju s Norikom i Italijom.

Tatjana Lolić

Literatura

Geodetska podloga 2004 Geodetska podloga za autocestu Zagreb – Sisak, dionica Jakuševac – Velika Gorica (jug), Zavod za fotogrametriju d.o.o., Zagreb, 2004.

Geotehničke podloge 2003 Autocesta Zagreb – Sisak, Geotehničke podloge za idejno rješenje (izradio: Institut građevinarstva Hrvatske), svibanj, 2003.

Projektna dokumentacija 2004 Projektna dokumentacija za izgradnju autoceste Zagreb – Sisak, Institut građevinarstva Hrvatske, Zagreb, 2003/04.

Škoberne, Žellé 2003 Ž. Škoberne, M. Žellé, Studija utjecaja na okoliš autoceste Zagreb – Sisak (izradio: Institut građevinarstva Hrvatske), svibanj, 2003.

Summary

Along the route of the Zagreb to Sisak motorway, the Jakuševac – Velika Gorica (south) section, from December 2004 to April 2005 reconnaissance work was carried out prior to actual archaeological work – a field inspection of the section and geophysical investigations of some of the sites. Coordination of the works was by the Conservation Department in Zagreb. The outcome of this survey was the establishment of the distribution of moveable archaeological finds on the whole of the area searched (divided into a 10x10 m square grid), the determination of the time of the finds, the extent to which periods are represented by the finds, the kind and total area of the sites (for more detail see Varia, Josip Burmaz). In the places where there was the highest incidence of moveable finds, and in the zones where building material was found (on the whole from the Roman period), geophysical investigations were carried out for the sake of a more precise determination of the extent and the edges of the sites, testing for the existence of architectural complexes, the beginnings of the appearance of finds, of the end of the foundations of architectural finds, the determination of negative archaeological structures and, together with the results of geomechanical probes, geophysical investigations determined the approximate height of the end of the cultural level (see Varia, Branko Music, for more detail). Most of the sites are from Roman times, in places with a prehistoric substratum and a continuity into the medieval period. In terms of type, they are on the whole parts of settlements, local roads, and small necropolises.

Redni broj: 71

Lokalitet: Budinjak – nekropola

Naselje: Budinjak

Grad/općina: Samobor

Pravni status: Z-1584

Razdoblje: P

Vrsta radova: sustavno i zaštitno iskopavanje

Tijekom lipnja i srpnja 2005. provedeno je arheološko iskopavanje na prapovijesnoj nekropoli pokraj sela Budinjak u Žumberku (stručni voditelj istraživanja bio je Želimir Škoberne). Naselje i grobište pokraj Budinjaka čine jedno od najvećih nalazišta tog tipa u srednjoj Europi. Tijekom ove sezone istražena je površina od 278 m².

Istražena su ukupno tri tumula: T. 6, T. 18 i oštećeni T. 28. Istražen je i dio ravnog terena (sonda A) istočno od T. 18 gdje nisu pronađeni grobovi, kao ni u oštećenom T. 28. Pronađeno je osam grobova u tumulima 6 i 18, od kojih je jedan, grob 4 u tumulu 6, prije prekopan. Oni su sadržavali dijelove halštatske nošnje i grobne popudbine – hrane i pića, koja je stavljana u keramičke posude (posude za piće, tanjuri, šalice).

Tumul 18 – Tijekom istraživanja iskopan je tumul 18 smješten neposredno južno od puta koji po širini presijeca nekropolu i preko sredine polja povezuje naselja Bratelje i Budinjak. Tumul je bio pravilnog oblika, Ø 8 m, visine 0,60 m. U njemu su pronađena četiri iznimno vrijedna groba s važnim nalazima, dva ženska (grobovi 1 i 2) i dva muška (grobovi 3 i 4).

Grob 1 – Najviši grob u tumulu, orijentacije sjever-jug, duljine 2 m. Materijalne ostatke pronađene u grobu činili su posuda za piće položena u južnom dijelu groba uz noge pokojnice, a 20-cm prema sjeveru pronađen je keramički pršljen, najčešći prilog ženske halštatske nošnje na budinjačkoj nekropoli.

Grob 2 – Najbogatiji grob pronađen u tumulu bio je položen u jugoistočnom kvadrantu i sadržavao je posudu pokraj nogu, keramički pršljen, dvije željezne narukvice, a na prsima pokojnice nalazila se brončana fibula ukrašena staklenim perlama i raznim drugim željeznim nalazima. Da bi taj zanimljiv nalaz bio sačuvan, podignut je zajedno sa zemljom te je takav transportiran na restauraciju, stoga ga prije rendgenske i restauratorske intervencije nije moguće u cijelosti determinirati. Sudeći prema dosadašnjim iskustvima na nekropoli riječ je o nalazu koji ponovo donosi nešto

Budinjak, dio situacijskog plana nekropole Budinjačkome polju s površinama istraženima 2005. godine

Budinjak, istraživanje tumula 18 (foto: M. Gregl)

novo, što još nije pronađeno na grobištu.

Grob 3 – Grob orijentacije jugozapad-sjeveroistok smješten na sjevernom dijelu tumula bio je poprilično oštećen korištenjem. Usprkos tomu, nađena je neoštećena posuda i kameni brus koji govori da je riječ o muškom grobu.

Grob 4 – U središnjem i najdubljem grobu tumula 18, orijentacije sjever-jug, pronađena je posuda za piće sa šalicom kod nogu pokojnika, a na prsima igla.

Tumul 6 – U tom je tumulu pronađeno više vrijednih nalaza. Bio je pravilnog oblika, Ø 16 m, i prosječne visine 1 m, premda je s južne strane njegova visina iznosila gotovo 1,5 m. U sredini tumula bila je vidljiva uleknina promjera 2 m, koja je ukazivala na prijašnje kopanje grobnog humka. Prema iskustvima iz proteklih istraživanja znano je da su pokušaji ranijih iskopavanja (pljačkanja) tumula na budinjačkoj nekropoli samo djelomice oštećivali humak. S obzirom na to da takvih primjera na nalazištu nema mnogo, može se pretpostaviti da su ona učinjena prije stotinjak godina te da su ubrzo prestala jer se tadašnjim načinom iskopavanja nisu mogli prikupiti sačuvani materijalni ostaci. U njemu su pronađena četiri iznimno vrijedna i nalazima važna groba. Premda u uništenom grobu 4, osim ulomka drške keramičke zdjele, nisu nađeni drugi materijalni ostaci, djelomice je sačuvana zanimljiva ploča koja je natkrivala grob. Naime, na površini ploče jasno su vidljive

Budinjak, razmještaj svih grobova u tumulu 6 nakon rušenja (foto: M. Gregl)

intervencije u kamenu koje prikazuju dva para očiju, te time sugeriraju da je riječ o dvostrukom ukopu u grobnu jamu (dvoje pokojnika bilo je ukopano i u grob 3, drugi žarni i u potpunosti sačuvan grob tumula 6).

Grob 1 – Prvi inhumacijski grob u tumulu smješten je u njegovu južnom dijelu i bio je orijentacije istok-zapad, a duljine gotovo tri metra. Riječ je o ranohalštatskom ženskom grobu s keramičkom posudom za piće pokraj nogu pokojnice, keramičkim pršljenom te željeznom nakitom garniturom – torkvesom i dvjema narukvicama.

Grob 2 – Drugi kosturni grob nalazio se u istočnom dijelu tumula orijentacije sjeverozapad-jugoistok, također duljine gotovo tri metra. Keramička posuda (možda sa šalicom, što se zasad ne zna jer je radi lakšeg restauriranja podignuta sa zemljom) nalazila se iza nogu, dok je keramička zdjela bila nešto sjevernije (30-ak cm), pokraj nogu pokojnika. U visini prsa pronađena je bronzana igla (podignuta kao i gotovo svi ostali metalni nalazi u bloku sa zemljom). Premda je bila dosta oštećena, no ne toliko da se neće moći rekonstruirati, govori u prilog ranoj dataciji toga muškoga groba.

Grob 3 – U središtu grobnog humka nalazila su se dva žarna groba pokrivena velikim kamenim pločama. Nažalost, od groba 4 nije ostalo mnogo, osim dijelova kamene ploče i ulomka drške keramičke zdjele. No zato je žarni grob 3 sačuvan u cijelosti, u svojoj ljepoti i zanimljivosti. Naime, taj grob nije mogao biti uočen prije rušenja profila, jer se grobna ploča tijekom iskopa u cijelosti nalazila u spoju zapadnog i južnog profila, koji su ostavljeni radi bilježenja vertikalne stratigrafije samog tumula. Grob je bio prekriven velikom kamenom pločom ispod koje je nakon čišćenja bila vidljiva grobna jama promjera 50 cm. Nakon što je utvrđena horizontalna veličina i oblik grobne jame, grob je očišćen vertikalno te je na taj način utvrđena dubina jame i dobiven je uvid u cjelokupan presjek i nalaze u jami. Na slici je vidljivo da je grob sadržavao dva ukopa (dvojni grob). Ostaci prvog pokojnika položeni su u grobnu jamu bez žare, dok su ostaci gara i kostiju (vjerojatno pokojnice) bili položeni u veliku žaru. Dvostruki ukopi najčešće sadržavaju ukop muškarca i žene (rjeđe djeteta i žene), a s obzirom da je u garu sa spaljenim kostima položenima u jami pokraj žare pronađena igla, pretpostavlja se da je tu riječ o ukopu muškarca, dok su u žari vjerojatno bili ostaci spaljene žene. Za točno utvrđivanje pokojnika bit će obavljena osteološka analiza spaljenih kostiju.

Pri iskopavanju budinjačkoga grobišta svake se godine saznaje nešto novo: katkad se to odnosi na načine ukopa, grobnu arhitekturu, konstrukciju samih tumula i uvijek na neki novi nalaz ostataka materijalne kulture kakav u prijašnjim istraživanjima nije pronađen. Tijekom iskopavanja pronađeni su nalazi koji će uvelike pridonijeti boljem poznavanju srednjoeuropske halštatske kulture. Pritom valja naglasiti relativno velik broj pronađenih muških grobova. U ovoj kampanji postotak muških i ženskih grobova iznosio je 50% : 50%, što je rijetkost, jer su u dosadašnjim istraživanjima postoci muških grobova dosegali najviše 20%, a često i manje (10%). Nalazi bronzanih i željeznih igala u muškim grobovima vrlo su važni za preciznije raščlambe ranohalštatskih horizonata. Posebice treba istaknuti i nalaz fibule (pektoral?) iz tumula 18 – grob 2. Premda ga prije konzervatorske i restauratorske obrade nije moguće u potpunosti opisati i odrediti, jasno je da je riječ o još jednom rijetkom nalazu. Valja spomenuti tumul

Budinjak, tumul 6 – očišćeni kosturni grobovi 1 i 2 te žarni grob 3 prije otvaranja

6, posebice grob 3. Tijekom višegodišnjih iskopavanja rijetko su pronalazeni tumuli u kojima su miješani žarni i kosturni ukopi. Još su rjeđi tumuli koji sadrže dva žarna groba i kosturne grobove (ovo je tek drugi u dosadašnjim istraživanjima). Prvi su put u jednoj grobnoj jami nađena i dva različita načina ukopa spaljenih pokojnika (u žari i na dno grobne jame položen pepeo sa spaljenim pokojnikom). Keramički pak nalazi svojim oblicima i raznovrsnim načinima ukrašavanja također ukazuju na svu raskoš i vještinu oblikovanja i ukrašavanja stariježeljezodobnih majstora (plastično ukrašavanje, udubljivanje i urezivanje) i zajedno s ostalim nalazima ponovo ukazuju na same početke halštatske kulture (8. st. pr. Kr.), na ranohalštatski horizont koji je na tom nalazištu jedan od najrječitijih u starijem željeznom dobu srednje Europe.

Iskapanja su završena vraćanjem tumula u prvobitno stanje, što iziskuje dodatan radni i financijski napor, ali je nužno da bi nalazište u svom izvornom obliku svjedočilo o načinu ukopa naših predaka i obogatilo kulturnoturističku ponudu zagrebačke regije. Nalazi iz ove sezone istraživanja bit će odmah i restaurirani. Keramičke posude bit će obrađene u restauratorskim radionicama muzeja, dok su metalni nalazi već proslijeđeni u restauratorske radionice Römisch-Germanisches Zentralmuseuma u Mainzu.

Budinjak, tumul 6, grob 3 (foto: M. Gregl)

Literatura

Škoberne 1995 Želimir Škoberne, The early Iron age cemetery at Budinjak in the Žumberak mountains (North-western Croatia), *Archäologisches Korrespondenzblatt* 25/3, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1995: 291 – 299.

Škoberne 1997 Želimir Škoberne, Budinjak, gradišće in grobišće iz starije železne dobe, Gorjanci – Dolenjski zbornik 1997, Novo mesto, 1997: 92 – 98.

Škoberne 1999 Želimir Škoberne, Budinjak – kneževski tumul (monografija), Muzej grada Zagreba, Zagreb, 1999: 1 – 155.

Škoberne 1999 Markus Egg & Ulrike Neuhäuser & Želimir Škoberne, mit einem Beitrag von Dietrich Anker, Ein Grab mit Schüsselhelm aus Budinjak in Kroatien, *Jahrb. RGZM* 45, Teil 2, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1999: 435 – 472.

Škoberne 2001 Želimir Škoberne, Budinjak in Libna – čelade istega livarja, (katalog izložbe), Krško, 2001.

Škoberne 2002 Želimir Škoberne, Pregled pretpovijesnih arheoloških istraživanja u Žumberku, katalog izložbe – Žumberak od prapovijesti do kasne antike, Zagreb, 2002.

Škoberne 2003 Želimir Škoberne, Nalaz neuobičajene višeglave igle s budinjačke nekropole, OA, 27, Zagreb, 2003.

Škoberne 2004 Želimir Škoberne, Grupa Budinjak, Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada – Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj (katalog izložbe), Zagreb, 2004.

Želimir Škoberne

Summary

During June and July 2005, archaeological excavations were carried out in the pre-historic necropolis by the village of Budinjak in Žumberak. The total area excavated came to 278 square metres. Three tumuli were explored: T 6, T 189 and the damaged T 28. Part of the flat ground (test A) to the east of T 18 was also investigated, but no graves were found in this area. In tumuli 6 and 18, a total of 8 graves were found, one of which had previously been dug over (grave 4 in tumulus 6). They contained bits of Hallstatt clothing and grave goods – food and drink, placed in ceramic ware (drinking vessels, plates, cups). During the excavations of the Budinjak grave site, something new is learned every year: sometimes this relates to the manner of the burials, sometimes to the grave architecture, the construction of the actual tumulus, and finally, there are always some remains of material culture of the kind not found in earlier research.

Redni broj: 72

Lokalitet: Gladovec Pokupski – Gradišće

Naselje: Gladovec Pokupski

Grad/općina: Pokupsko

Pravni status: postupak u tijeku

Razdoblje: SV, NV

Vrsta radova: probno iskopavanje

Tijekom kasne jeseni (studeni – prosinac) 2005. provedeno je probno arheološko sondiranje lokaliteta iz dotad nepoznatog razdoblja. Stručna voditeljica istraživanja bila je Tatjana Pintarić, kustosica iz Muzeja Turopolja. Radovi su financirani sredstvima Ministarstva kulture i Zagrebačke županije.